

13. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

14. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. : Указ Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

15. Про освіту : Закон України від 23 трав. 1991 р. № 1060-XII : станом на 4 серп. 2015 р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.

16. Червякова О. В. Виявлення тенденцій дисертаційних розвідок у галузі науки “Державне управління” за основними напрямками зовнішнього вектора суспільних змін / О. В. Червякова // Наукові праці. Державне управління. – 2012. – Вип. 190, т. 202. – С. 69–74.

Надійшла до редколегії 28.01.2016 р.

УДК 353.8: 355.4: 327.

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Бунчук М. М.,

*аспірант кафедри управління національним господарством та економічної політики НАДУ,
м. Київ*

Проаналізовано національні та міжнародні нормативно-правові і політичні документи контртерористичної спрямованості, що заклали основи для створення та функціонування інституційних антитерористичних органів і організацій України.

Розглянуто проблеми щодо подальшої систематизації, кодифікації та реформування антитерористичного законодавства України. Сформульовано пріоритетні державні завдання щодо підвищення ефективності антитерористичної діяльності.

Ключові слова: міжнародний тероризм, антитерористична політика, національна безпека, протидія тероризму, аналіз політики.

Bunchuk M. M.,

Postgraduate student of National Economy and Economic Policy Administration Department NAPA, Kyiv

INSTITUTIONAL AND LEGAL BASIS FOR THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF ANTI-TERRORIST POLICY IN UKRAINE

The article analyzes the legal, international legal and political documents of counterterrorism orientation, laid the foundation for the establishment and operation of institutional anti-terrorism agencies and organizations. It has considered the problem for further systematization, codification and reform anti-terrorism legislation of Ukraine. The survey results allowed formulating national priority objectives for improving the effectiveness of anti-terrorism in Ukraine.

Key words: international terrorism, anti-terrorism policy, national security, counter terrorism, policy analysis.

Протидія тероризму є нині одним зі структуротворчих елементів підтримки національної безпеки України. Це зумовлює пильну увагу до таких питань з боку представників як наукових, політичних, військових кіл, так і громадянського суспільства більшості країн світу.

Серед ключових напрямів взаємодії, закладених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, є політичний діалог і реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері закордонних справ та політики безпеки, зокрема у сфері боротьби з тероризмом.

Боротьба з міжнародним тероризмом з боку України, як і будь-якої іншої держави, зумовлюється насамперед інституційними засадами – формування ефективної державної політики протидії тероризму, що вимагає розроблення чіткої концепції, стратегії та базових принципів, визначення шляхів їхньої практичної реалізації; а також правовими

© Бунчук М. М., 2016

засадами – дотримання конституційних норм, законів України, законодавчих актів, відповідних постанов; виконання поставлених завдань відповідно до міжнародних угод у сфері протидії міжнародному тероризму, активізації діяльності відповідальних органів та зведення нанівець можливості подальшого зростання динаміки злочинів терористичного характеру та самого тероризму.

Отже, існує необхідність визначення концептуальних засад державної політики протистояння тероризму як на теоретичному, так і на практичному рівні, розроблення державної стратегії протистояння терористичним загрозам, та державної програми превентивних заходів щодо терористичних загроз в Україні. Державна політика у сфері протидії тероризму визначає основні напрями діяльності держави та громадських організацій: запобігання проявам тероризму на території нашої держави, створення державної системи протидії тероризму та керівництво нею, виявлення, знешкодження терористів або ліквідація наслідків терористичних дій.

Незважаючи на неухильне зростання кількості міжнародних документів про боротьбу з тероризмом, включаючи відомі міжнародні конвенції та протоколи, у цій галузі існує концептуальна прогалина – невизначеність універсального загальновизнаного визначення тероризму, без чого вкрай важко ефективно протистояти даному явищу.

Дослідженням інституційних і правових засад антитерористичної діяльності, сутності сучасного тероризму та проблем його подолання присвячено наукові роботи таких вітчизняних та зарубіжних авторів: В. Антипенко, Дж. Баллок, С. Беседа, Ю. Джин, Е. Дюжиков, Л. Елбакідзе, В. Крутов, Ю. Латов, Б. Ломборг, Ф. Пурпура, Д. Рязанов, Т. Сендлер, Ю. Сплетугов, Г. Хаддоу, А. Юхно та ін.

Вони висвітлюють характерні риси тероризму як одного з найскладніших соціальних, політичних та правових явищ сучасності, його цілі, завдання та об'єкти терористичної діяльності, типологізацію тероризму, а також ознаки та класифікацію його суб'єктів. Дослідники тероризму розглядають проблеми протидії різним формам тероризму та шляхи їхнього вирішення за допомогою криміналістичних методів та засобів, з урахуванням міжнародно-правових норм та практичного досвіду національних, регіональних, міжнародних структур та суб'єктів боротьби з міжнародним тероризмом.

Мета статті – визначити інституційні та правові засади антитерористичної політики в Україні та проаналізувати сутність і типологію заходів із протидії сучасному тероризму.

Головною умовою формування й реалізації державної політики протидії тероризму є створення адекватної нормативно-правової бази. Розпочата в Україні правова реформа в умовах переходу суспільства на засади демократизації поставила перед органами державної влади питання боротьби з організованою злочинністю, корупцією, що, у свою чергу, дало змогу створити реальну базу протистояння терористичним загрозам. Складність правового забезпечення боротьби з терористичною загрозою полягає в тому, що сучасний тероризм, який становить глобальну загрозу для всього людства, перетворився на злочинний прибутковий бізнес.

Правовою основою боротьби з тероризмом є Конституція України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (1977), Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997), Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999), інші міжнародні договори України, Кримінальний кодекс України [3] та закони України: “Про боротьбу з тероризмом” [1], “Про внесення змін до деяких законів України з питань запобігання використанню банків та інших фінансових установ з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом”, “Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму”, “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”, “Про основи національної безпеки України”, Указ Президента України “Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України” від 14 квітня 1999 р. № 379/99 [4] тощо.

Серед останніх нормативно-правових документів у зв'язку з проведенням антитерористичної операції (АТО) на Сході України було прийнято, зокрема, Закон України “Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції” від 2 вересня 2014 р. № 1669-VII [2] та наказ Антитерористичного центру при Службі безпеки України “Про визначення районів проведення антитерористичної операції та термінів її проведення” від 7 жовтня 2014 р. № 33/6/а.

У 2003 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України “Про боротьбу з тероризмом”, спрямований на захист громадян, держави і суспільства від тероризму. Цей Закон визначає правові та організаційні основи боротьби з тероризмом, повноваження й обов'язки органів виконавчої влади, громадських об'єднань та організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їхньої діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян щодо участі їх у боротьбі з тероризмом.

Повноваження суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, визначені ст. 5 Закону України “Про боротьбу з тероризмом”, згідно з якою організація боротьби з тероризмом в Україні та забезпечення її необхідними силами, засобами і ресурсами здійснюються Кабінетом Міністрів України в межах його компетенції.

Центральні органи виконавчої влади беруть участь у боротьбі з тероризмом у межах своєї компетенції, визначеної законами та виданими на їхній основі іншими нормативно-правовими актами [1].

Крім того, нормативним актом, що регулює питання боротьби з тероризмом в Україні, є також Кримінальний кодекс України, котрий містить ст. 258 “Терористичний акт”. Крім неї, Кодекс містить понад 30 статей антитерористичної спрямованості, що тією чи іншою мірою охоплюють питання боротьби з цим явищем [3].

Формування й реалізація державної політики запобігання тероризму в Україні передбачає здійснення комплексу заходів на кількох рівнях:

– законодавчої та виконавчої влади (з розроблення нормативно-правових актів та виконання їх органами влади й управління);

– суспільства та окремих громадян України (у рамках реалізації власних прав і свобод, що впливатимуть на діяльність органів влади із протидії злочинності, а також через різні суспільні інститути – на політичні, соціально-економічні та інші фактори, що детермінують терористичні прояви, – в напрямі їх мінімізації й нейтралізації).

Крім того, державна політика запобігання тероризму в Україні передбачає упровадження механізму, що поєднує сукупність політичних, правових, організаційних, інформаційних, соціальних, контррозвідувальних, оперативних-розшукових, режимних, фінансових та інших заходів і окрему організаційну систему, до якої органи державної влади й управління залучаються нормативно, а громадські організації – на умовах заохочення і сприяння.

При цьому механізм державної політики має головну, керівну і виконавчу (рис. 1) складові. Головною тут є Верховна Рада України, керівною – Президент України, який діє через Раду національної безпеки і оборони (РНБО) України, виконавчою – Кабінет Міністрів України і суб'єкти боротьби з тероризмом (координується Антитерористичним центром при службі безпеки України) [1].

З огляду на конституційні засади виокремлюються сфери відповідальності кожної з названих складових. Усі елементи механізму державної політики в зазначеній сфері тісно взаємопов'язані й доповнюють одне одного [6, с. 62–63].

Ключову роль у безпосередній організації та проведенні зазначених операцій відіграє Антитерористичний центр – постійно діючий орган при Службі безпеки України, який координує діяльність суб'єктів боротьби з тероризмом щодо запобігання терористичним актам щодо державних діячів, критичних об'єктів життєзабезпечення населення, об'єктів підвищеної небезпеки, актам, що загрожують життю і здоров'ю значної кількості людей (рис. 2).

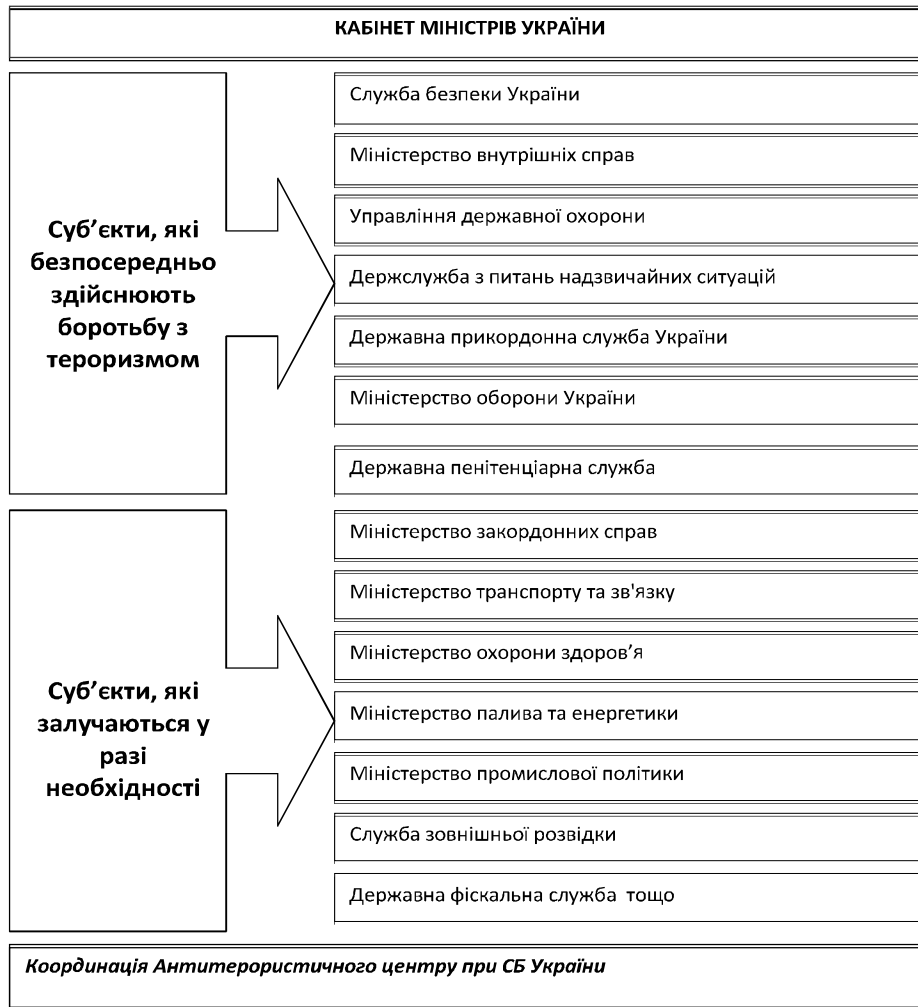

Рис. 1. Виконавча складова державної антитерористичної політики

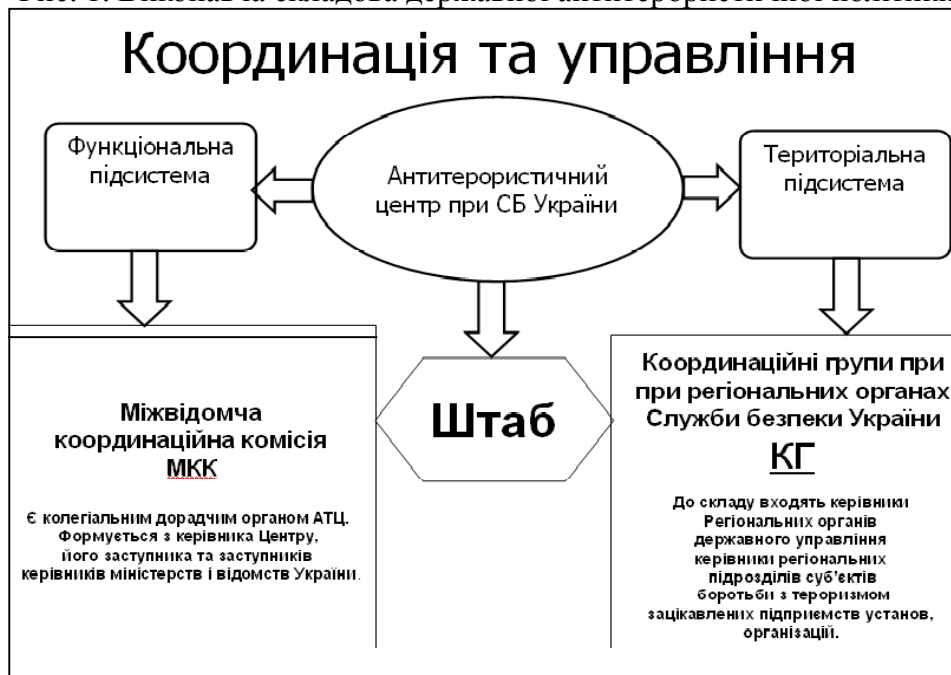

Рис. 2. Схема реалізації державної політики протидії тероризму

Антитерористичний центр у межах компетенції має право брати участь у формуванні та реалізації державної політики боротьби з тероризмом [4].

Отже, безпосередня реалізація політики держави в цій сфері передбачає наявність суб'єктів, завданням яких є недопущення терористичної діяльності. Суб'єкти діють у рамках наданих їм повноважень (рис. 3) (державні й судові органи), а також тих, що реалізують свої конституційні права і свободи в інтересах захисту від злочинних посягань (громадяни України та їх об'єднання) [7, с. 18].

Рис. 3. Повноваження суб'єктів запобігання тероризму в Україні

Слід зазначити, що вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення національної безпеки України зумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру й масштабам загроз національним інтересам.

Вважаємо, що провідну роль у боротьбі з тероризмом відіграє належна організація і проведення антитерористичної операції як комплексу скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на запобігання і припинення злочинних дій, здійснюваних з терористичною метою, ліквідацію терористів, мінімізацію наслідків терористичного акту чи іншого злочину, скоєного з терористичною метою.

Одним із пріоритетних напрямів державної політики є реалізація в антитерористичному законодавстві запобіжних важелів, спрямованих на виявлення та усунення причин і умов, що породжують тероризм, виявлення, попередження та припинення терористичних проявів. Як показує досвід законодавчої та правозастосовної практики країн – членів ЄС, важливе значення для теорії і практики запобігання тероризму, передусім правоохоронної діяльності, з огляду на складність такого явища, як тероризм, має попереджувально-профілактична робота.

Досвід європейських країн у цій сфері свідчить, що профілактична робота повинна проводитися за такими напрямками:

- формування позитивного ставлення населення до діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб;
- донесення до відома (свідомості) терористів неминучості притягнення їх до відповідальності за вчинення терористичних актів;
- виявлення й локалізація на ранніх стадіях розвитку тих передумов, що можуть “перерости” в подальшому у протиправні діяння з ознаками екстремізму та тероризму;
- широке залучення до запобіжних заходів громадськості країни, насамперед засобів масової інформації [5, с. 223].

На цей час Україна є учасницею 13 міжнародних конвенцій та протоколів ООН у галузі боротьби з різними проявами тероризму та низки протоколів, договорів та угод [8].

Крім того, Україна підписала низку двосторонніх угод з іншими державами про протидію тероризму і транснаціональній злочинності. Триває робота з розширення договірно-правової бази в цій сфері з іншими державами.

Узагальнюючи викладене вище, акцентуємо увагу на тому, що реалізація державної політики у сфері боротьби з тероризмом вимагає проведення системних узгоджених заходів, зокрема і спеціального, зовнішньополітичного, організаційно-правового, соціально-економічного, інформаційного, гуманітарного, морально-культурного та освітнього характеру.

Отже, ми дійшли висновків, що правові, міжнародно-правові, а також політичні документи контртерористичної спрямованості заклали основи для створення та функціонування інституційних антитерористичних органів і організацій, до яких належать органи держави та міжнародних міжурядових організацій. Однак події останнього року у Криму та на Сході України свідчать, що на сьогодні різними гілками влади до кінця ще не відпрацьована комплексна відповідь ані на тероризм як різні форми злочинної діяльності, ані на тероризм як негативне суспільно-політичне явище.

У зв'язку з цим постає важливим завданням розроблення концепції державної програми в контексті не тільки кримінологічної специфіки боротьби з цим видом злочинів, а й своєрідності комплексу заходів протидії тероризму як одній з основних загроз національній безпеці України. Власне антитерористична програма, на наш погляд, повинна охопити весь спектр можливостей держави з контролю над тероризмом і, по-перше, орієнтуватися на основні форми такого контролю – превентивну, регулятивну та репресивну, а по-друге, ґрунтуватися на засадах організації, координації й постійної оптимізації діяльності державних інституцій з активним залученням громадськості країни, з урахуванням нових загроз та змін у внутрішній і зовнішній сферах.

Проведений аналіз свідчить, що антитерористичне законодавство України вимагає подальшої систематизації, кодифікації та реформування з урахуванням реальних і потенційних загроз сучасного тероризму та перспектив їхнього розвитку. Одним із пріоритетних державних завдань щодо підвищення ефективності антитерористичної діяльності повинна стати побудова системи запобігання тероризму як складному, багатоаспектному явищу, зокрема і шляхом утворення системи регуляторних дій уповноважених владних структур та інститутів громадянського суспільства в цій сфері.

Спираючись на метод систематизації в рамках дослідження, ми дійшли висновку, що лише узгоджені між собою та застосовані в комплексі засоби правочинності, політики й дипломатії, заходи внутрішньої безпеки, розвідувальна та контррозвідувальна підтримка антитерористичної діяльності, спільний навчально-тренувальний процес органів державного управління і підрозділів суб'єктів боротьби з тероризмом щодо запобігання, припинення та мінімізації наслідків терористичної діяльності, упровадження соціальних програм, а також активне міжнародне співробітництво здатні протистояти такій небезпечній загрозі, як тероризм.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про боротьбу з тероризмом" від 20 берез. 2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
2. Закон України "Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції" // ВВР України. – 2014. – № 44. – Ст. 2040.
3. Кримінальний кодекс України [зі змін та допов., внесеними Законом України від 28 груд. 2014 р. № 77-VIII // ВВР України. – 2014. – № 45. – Ст. 2045.
4. Указ Президента України "Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України" від 14 квіт. 1999 р. № 379/99 // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 7. – Ст. 302.
5. *Беседа С. М.* Створення сучасної нормативно-правової бази протистояння загрозам тероризму в Україні / С. М. Беседа // Наукові пр. МАУП. – 2010. – Вип. 3 (26). – С. 223–227.
6. *Буткевич С. А.* Концепція боротьби з тероризмом в Україні / С. А. Буткевич // Вестн. Калининград. филиала С.-Петербур. ун-та МВД России. – 2013. – № 3. – С. 62–67.
7. *Крутов В. В.* Концептуальні аспекти проблеми протидії тероризмові в Україні / В. В. Крутов // Розбудова держави. – 2013. – № 1/6. – С. 17–27.
8. Портал OECD. Terrorism risk and insurance markets in 2012. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/>.

Надійшла до редколегії 11.01.2016 р.

УДК 351:332.14:353

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Войтик О. Є.,

аспірант кафедри європейської інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ, м. Львів

Розглянуто особливості інституційного забезпечення державного управління регіональним розвитком, запровадження формальних та неформальних інститутів інституційного середовища. Здійснено аналіз законодавчого забезпечення інституційного забезпечення та наведено основні проблеми. Розглянуто основні засади здійснення регіональної політики, принципи її здійснення в контексті стратегії сталого розвитку "Україна-2020".

Ключові слова: інституційний розвиток, інституційне забезпечення, інституційне середовище, регіональний розвиток, державна регіональна політика.

Voityk O. Ye.,

postgraduate student of the department of European Integration and Law, LRIPA NAPA, Lviv

INSTITUTIONAL SUPPORT FOR PUBLIC ADMINISTRATION OF REGIONAL DEVELOPMENT

The peculiarities of institutional provision of public administration by regional development, the introduction of formal and informal institutions of institutional environment are considered. The analysis of legislative ensuring of institutional provision is conducted and the main problems are presented. The basic principles of regional policy fulfillment and the principles for its implementation in the context of sustainable development strategy "Ukraine-2020" are studied.

Key words: institutional development, institutional provision, institutional environment, regional development, public regional policy.

© Войтик О. Є., 2016